

דפי עיון

במפרשים

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.
וכך הוא אומר:
"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה מ"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.ב.שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ב

פרשת פנחס

א. חזקוני.

פרק כט' פסוקים לד'-לו':

(לד) ושעיר המזאת אחד, בכל ימי החג לא כתיב "לכפר עליכם" לפי שיש בחג פרים הבאים לכפר על האומות, ולפיכך לא תלה הכתוב הכפרה בישראל. ד"א מה שאין כתוב בהן "לכפר עליכם" היינו לפי שאין צריכין עדיין כפרה כמו שפירשתי בפרשה אמור⁹², ויום הכפורים מכפר, וראיה לדבר שמיום כפורים ואילך לא כתיב "לכפר עליכם".

(לה) ביום השמיני, "וביום" לא נאמר ללמדך שהוא יו"ט לעצמו. עצרת תהיה לכב, לכך נקרא שמיני חג עצרת, ומטעם זה כמו כן נקרא שבועות עצרת דכתיב ביה: בשבועותיכם⁹³, ומתרגמינן: בעצרותיכון, אבל שביעי של פסח שלא נאמר בו "עצרת לכב", אלא: לה' אלהיך⁹⁴, לא נקרא עצרת. ביום השמיני עצרת תהיה לכב, אם כן למת התירו הכמים להפטר מן הסוכה ביו"ט האחרון, אלא כל שבעת ימי החג היו מתפללים לטללים, ויום האחרון היו מתפללים לגשמים, ולכך נפטרו מן הסוכה כדי שיתפללו בלב שלם על הגשמים.

(לו) פר אחד איל אחד, הקיל בקרבן שמיני עצרת להראות שלא עצרם לישראל אלא מתוך חבתם⁹⁵.

אלות

1. מה הקושי בקטע הראשון ומה מצננו?
2. מהי תשובתו השניה בקטע - דמר אחר?
3. למה ומתי חז מסוים נקרא "עצרת"?
4. למה קשאני עצרת יוצאים מן הסוכה?
5. למה מקריבים קשאני עצרת רק כר אחר?

* * *

ב. מדרש אריאל.

פרק כט' פסוק לה':

[שם] תהיה לכב. לכב זה מהו? כי הנה חג העצרת אינו כשאר החגים המסתמלים כל אחד על ידי סמל אחר, כמו סוכות בארבעה המינים, כדברי ספרי החינוך, אלא הביטוי של העצרת הוא בשמחה בלבד, העומדת בסימן "קשה עלי פרידתכם", שזוהי העצמיות של ישראל, עבודה מאהבה ומשמחה. והיית אך שמח. לרבות עצרת, שאין בו שום זכר רק השמחה בלבד, והשמחה שלימה היא, כולה לה'.

כי אמנם ראש השנה ויוה"כ, שאף על פי שהם חגים, אין בהם הלל, כי ספרי חיים ומתים נפתחים, וכן סוכות, שחג זה הוא עצמו סמל לגלות, ויותר מזה, כיוון שעלינו להקריב שבעים פרים בשכיל אומות העולם, וכל זמן שגם לנו יש שייכות להם,

פנחס

אין השמחה שלימה. ואולם בעצרת אין התערבות של זר בשמחה זו, ומקריבים פר אחד בלבד לסעודתו של המלך עם בניו. לכם ולא לעכו"ם, והיית, כל ההוויה שלך, אך שמחה. ולא כל שכן בארץ ישראל, השמחה שלימה היא יחד עם שמחת התורה.

נמצא, שמדרגת עצרת היא למעלה מכל החגים ומראש השנה ויוה"כ וסוכות. והם רק כהכנה לעצרת.

ביום זה מצויה הסגולה להשיג עבודת ה' מאהבה וקבלת עול תורה ומצוות על כל השנה והשנים כולן יהיו אך שמחה בה ובתורתו.

אלות

1. איך פרשנו מספיר כאן "לכס"?
2. מהה פלפד, איך זה מתפסק?
3. איך הוא מספיר: "והיית"?
4. מדרשת עצרת פלפדה מכל החגים, איך ופמה?

* * *

ג. רבינו בחיי.

פרק כט' פסוק לה':

(לה) ביום השמיני עצרת תהיה לכם. על דרך הפשט: מלת, עצרת' שתהיו עצורים מעשית מלאכה⁴⁵. ודרשו רז"ל⁴⁶: שמיני עצרת רגל בפני עצמו לענין פו"ר קש"ב: פייס בפני עצמו*, זמן בפני עצמו*, רגל בפני עצמו*, קרבן בפני עצמו*, שיר בפני עצמו, ברכה בפני עצמו, כלומר ברכה ותפלה שמוזכרין בו: את יום שמיני חג העצרת הזה, ואין יושבים בו בסכה*, ולענין שהחיינו, ולענין אבלות*: שהקובר מתו ערב הרגל בטלה ממנו מחמת שמיני זה גזרת שלשים שנתנו חכמים לאסור תספורת, כמו שאמרו: יום אחד⁴⁷ לפני חג השוב כשבעת ימי אבלות, וחג שבעה*, ושמיני שלו שהוא כשבועה הרי כאן כ"א יום, וימנה עוד תשעה ויהא מותר בתספורת. ודרשו רז"ל במסכת סכה⁴⁸: כתיב הכא, פרים' והכא, פרי', הכא כתיב, וביום' והכא כתיב, ביום'. ובאור הענין: כי בשאר הימים היו מקריבין בכל יום ויום פרים אבל ביום שמיני פר אחד, ובשאר הימים הזכיר, וביום' אבל ביום שמיני הזכיר, ביום' בלא וא"ו לומר שהוא רגל* בפני עצמו. ועל דרך המדרש⁴⁹: ביום השמיני עצרת, עצרתי אתכם לפני, כמלך שזמן את בניו לסעודה לכך וכך ימים, כיון שהגיע זמנו אמר: בבקשה מכס עכבו עמי יום אחד, שקשה עלי פרידתכם. ובגמרא דסכה פרק החליל⁴⁹: אמר אביי⁵⁰ שבעים פרים כנגד שבעים אומות, פר יחידי למה, כנגד אומה יחידה, משל למלך בשר ודם שאמר לעבדיו: עשו לי סעודה⁵¹, באחרונה אמר לאוהבו: עשה לי סעודה קטנה כדי שאהנה ממך.

אלות

1. מהי המדרשת "עצרת"?
2. מה פדיוק: פו"ר קש"ב?
3. איך זה מתפסק פדיוני אפלות?
4. פרשנו 663 מדרשים, מה הם מוסיפים לפאר את הנאמר?

* * *

ד. רש"ר הירש.

פרק כח' פסוק ט':

(ט) וביום השבת וגו'. העולה הנוספת בשבת לקרבן התמיד מבטאת את אופיו המיוחד של היום. עולה זו דומה לקרבן התמיד ואין ביניהם אלא זה, שקרבן התמיד כולל כבש אחד, ואילו קרבן מוסף של שבת כולל שני כבשים. ומכאן שהבדל המשמעות שבין שני הקרבנות האלה דומה להבדל המשמעות שבין המספרים אחד ושניים בבהמות קרבנות הציבור. והנה כבר עמדנו על ההבדל המהותי שבין קרבן המבטאת את האומה על ידי בהמה אחת לבין קרבן המבטאת אותה על ידי שתי בהמות (ויקרא כג, יב-יג; יז; יט וכן במקומות אחרים).

המספר

אחד מבטאת את האומה באחדותה, ואילו המספר שניים מבטאת את האומה כריבוי של יחידיים. וזה הוא גם ההבדל שבין עולת התמיד לבין עולת השבת. הכבש האחד של התמיד מבטאת את האומה כאומה. כלל ישראל ניגש אל ה' המנהיג המכוון את גורלו הלאומי, וכל אימת שאור היום עולה ויורד מחדשת האומה את נדר הנאמנות והציות, והיא מקבלת על עצמה להתמסר אל המטרות המותוות לה על ידי רופא, אדוניה וריבונה.

31

פנחס

כריבוי לאומי, והרי הוא מייצג את כל הנפשות הכלולות באומה; ולפיכך הוא מביא שני כבשים עם שני עשרונים ועם שתי רביעיות של יין, ובמסגרת חדעת הכלל הלאומי הוא מבטא את יחסו של כל יחיד אל ה', ובתחושת הנכרא שנתעוררה על ידי השבת הרי הוא מביא יחס זה לידי חדעה חיה.

נמצא שעולת השבת איננה אלא עולת תמיד בשינוי גוון, והיא שונה מן התמיד רק בשני הכבשים הבאים במקום הכבש האחד של התמיד. משום כך מצות עולת השבת כתובה כאן בלא פתיחה מיוחדת — כגון "וביום השבת תקריבו עולה לה' שני כבשים" וגו'; אלא היא נראית כהמשך למצות קרבן התמיד: וביום השבת שני כבשים וגו'; לשון זו מבליטה את שני הכבשים שהם אופייניים למוסף של שבת — בניגוד לכבש האחד של קרבן התמיד.

בשני הכבשים של עולת השבת ניגשים כל היחידים של כלל ישראל אל בוראם ואדוניהם; כי ביום השבת הם שובתים מכל מלאכה, ובשבתה זו הם מניחים את עצמם ואת עולמם לרגלי ה' שהוא בורא העולם ואדוניו. וכדרך שהם מקיימים את השבתון של השבת, כן הם מבטאים בעולת השבת ש"רועה ישראל" הוא גם הרועה של כל נפש מישראל, כי "כרעה עדרו ירעה בזלעו יקבץ טלאים ובחיקו ישא עלות ינהל" (ישעיה מ, יא). והרי הם מחדשים עתה את נדר הנאמנות והציות לאל שהוא רועה את כל בריותיו, והם מקבלים על עצמם להתמסר למטרות שהוא קבע להם; שהרי לצורך המטרות האלה ברא אותם כ"בני אדם מישראל", ולצורך הייעוד הזה נתן להם חלק בעולמו ובכוחות האדם השולטים בעולמו.

נמצאת אומר: בקרבן התמיד כבר ניגש ישראל אל ה' כיחידה לאומית אחת — כבש אחד עם עשרון אחד ועם רביעית אחת של יין; אך ביום השבת הוא ניגש עוד פעם

אלות

1. כרשנו מצאיק פכירוש קרציונות הקשרים לקרבנות, התוכף לעצר למה?
2. מהי הכרתו לקרבן התמיד?
3. לצוות זאת מה מיוחד את צולת השבת?
4. "נאמנות וציות" איך זה מבוטא דוקא בקרבן השבת?
5. השבת מבטאת את הריבוי הלאומי, איך ולמה?

* * *

ה. ספורנו עם פירוש הרב י. קופרמן.

פרק כא' פסוק ו' : פרק כח

(ו) עולת תמיד העשויה בהר סיני.
קדם העגל שלא היתה צריכה
נסכים.
פרק כח

1. פירוש קצר זה של רבינו מהוה סיום (ובעקבותיו יש לעשות סיכום) של שיטתו בענין קרבנות בכלל, והשינויים שחלו במצוותיהם עקב חטא העגל וחטא המרגלים. הקושי בפסוק מבואר, שבאמצע תיאור קרבנות התמידין בא פסוק 'היסטורי' המספר כי עולת התמיד הזאת, היא זאת אשר היתה "עשויה בהר סיני", ואף הגיע לדרגת "ריח נחוח". וכל כך למה?! זאת ועוד! פסוק 'היסטורי' זה בא בדיוק באמצע כמפריד בין המנחה המיתוספת להמיד ובין הנסכים המיתוספים לתמיד. הוא אשר באר רבינו שיקודם העגל, דהיינו "בהר סיני" (כלומר, בין ר' בסיון וי"ז בתמוז - ועיין בזה להלן) הגיע קרבן תמיד לדרגת "ריח נחוח" על ידי עצם הקרבן יחד עם המנחה, ובלי צורך בנסכים. רק אחרי חטא העגל היה צורך להוסיף את הנסכים כדי להביא את התמיד לדרגת "ריח נחוח".

אלות

1. כרשנו כאן חוזר על השקפתו בצנין הקרבנות וההבדל המהותי בין התכנית לפני הצדף לבין המציאות אח"כ, התוכף להסביר?
2. מה מוסיפים הנסכים דוקא?
3. מהי הכרתו ל"ריח נחוח" ואיך זה ספד?

* * *